

BUITEN

18^e JAARGANG N°. 33

ZATERDAG 16 AUGUSTUS 1924.

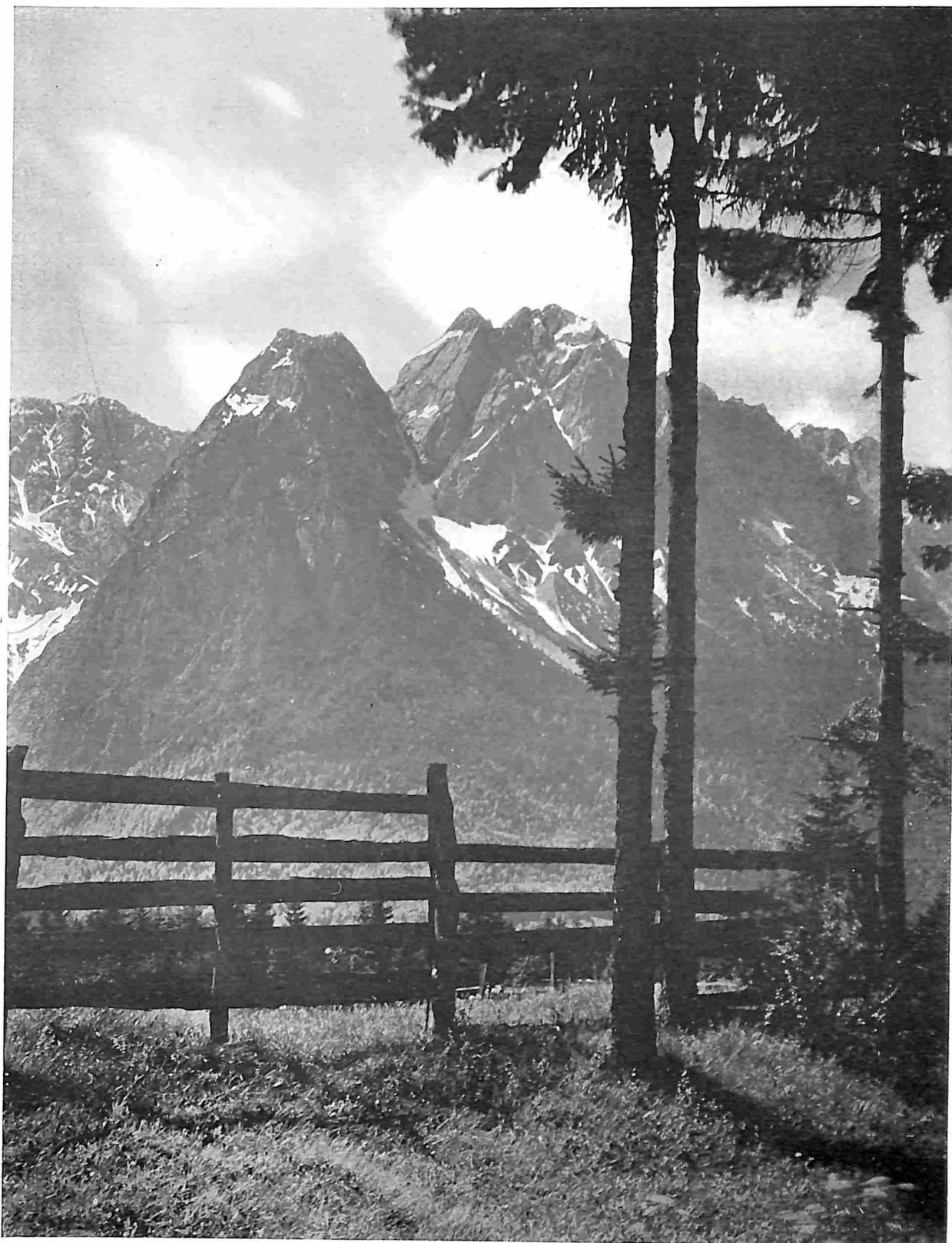

Foto B. Johannes.

HET WETTERSTEINGEBERGTE BIJ GARMISCH-PARTENKIRCHEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET WETTERSTEINGEBERGTE BIJ GARMISCH-PARTEN-KIRCHEN, ILLUSTRATIE.	BLZ. 385
HET DROOMLAND ACHTER DE BERGEN (II), DOOR GILBERT FRANKAU	„ 386
DE GROENLANDSCHE PAKHUIZEN, DOOR J. C. WAAL, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 388—389
ZWEISIMMEN IN HET BERNER OBERLAND, GEÏLL. BLZ. 390	
DE VLAAMSCH GAAI, DOOR J. VIJVERBERG BLZ. 390—391	
TEYLERS FUNDATIEHUIS TE HAARLEM, DOOR S., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 391—396
VLIER IN HET VOLKSGELOOF, DOOR F. W. DRIJVER, BLZ. 394	
HOEVEN EN KLAUWEN, DOOR G. D. ROBERTS (2) BLZ. 395	
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Het droomland achter de bergen.

Naar het Amerikaansch

II) door GILBERT FRANKAU.

HUN gezichten hadden dezelfde vuilgele tint als hun verscheurde onverzorgde handen. Dicky's snor was afgeschoren en liet een vastberaden mond zien, waarvan de hoeken, als door pijn, naar beneden getrokken waren; zijn haar, vroeger goudgeel, hing thans gitzwart tot op zijn schouders. En de roode baard van De Gys, vroeger de trots van zijn streelende vingers, was nu slechts een gespleten grijs overblijfsel van zijn vroegere schoonheid. En toch leken de twee reuzen, niettegenstaande Si-tuks vermomming, volstrekt niet op Chineezzen; hun oogen waren te wild, hun schouders te breed. Maar Beamish — Beamish was een Chinees. De grijze haren hadden geen verf nodig, de grauwe gelaatstint behoefde slechts een lichte aanraking van het kleurstift en de doffe oogen, de gebogen schouders, het gerimpelde voorhoofd en de puntige ooren maakten de illusie volkomen, zoodat de dokter, terwijl hij in de trillende schaduw neerhurkte, best den bejaarden Yunnaneeschen koopman van zijn vervalscht paspoort voorstelde. En nog zouden zij Si-tuk de vermomming vergeven hebben; zij begrepen de noodzakelijkheid van het verbergen hunner blanke identiteit; om diezelfde reden hadden zij hem misschien den omweg vergeven, waarlangs hij hen uit Saigon had gebracht, de armoedige uitrusting, het goedkoopste vervoer; maar nooit, nooit zoolang zij leefden, konden zij zijn onbeschaamdheid vergeven, zijn voortdurend minachtend gefluit en — zeer zeker niet — het afschuwelijke voedsel dat hij hun gaf. Intusschen gaf Si-tuk, half slapend in de kano, zich over aan een vroolijk gepeins. Van alle dwazen, dacht de dwerg — en er waren heel wat dwazen in Indo-China — was er geen enkele zoo dol als deze drie *Fan-qui-lo* in hun waanzin. Hadden zij niet de bekentenis ge- teekend van een moord, die door een ander was gepleegd?

Door een vrouw, die — Hier steeg Si-tuks gefluit tot een grinnikend crescendo. Hadden zij niet toegelaten dat twee van hun bedienden, See-Sin en Lo-pin, ze verlieten — zonder eenig protest, terwijl zij hun het volle loon uitbetaalden — en alleen den dommen wilde, Phu-nan, behielden? Hadden zij niet de volle verantwoordelijkheid op zich genomen tegenover den Witten Tijger, voor de twaalf kisten gemunt zilver, tersluiks aan boord genomen te Bassak, voor het koopen van den „zwarten rook” en het overhandigen daarvan aan hen, die hem over de grens zouden brengen? Had hij, Si-tuk, niet hun bagage weggemaakt; had hij ze niet laten loopen, terwijl zij in een kano hadden kunnen varen, en laten roeien terwijl zij olifanten hadden kunnen nemen? Had hij ze niet zeven heele dagen te Hutien laten wachten? Had hij ze niet gevoed met hagedissen en bedorven eieren en beschimmelde rijst? Had hij niet met zijn eigen mond zure melk geblazen in de blikken, die Phu-nan zoo zorgvuldig bewaakte, zoodat de duivel met den rooden baard bijna gestorven was van maagkrampen? En nu — het gefluit hield plotseling op — nu zou hij zich spoedig voorgoed op hen wreken voor de beleedigingen, zijn meester aangedaan, den overleden Excelentie. N'ging! Als hij maar eenmaal de vreemde duivels had gebracht naar het Land der Gele Eilanden en de vrouw Su-rah — ! Het gefluit begon weer en steeg tot een grinnikend crescendo, terwijl Phu-nan aan boord stapte! De Moï was op fourage uitgegaan. Hij droeg een mand met verse eieren, een pas geslachte kip, een stuk varkensvleesch en — zorgvuldig in bananenbladeren gewikkeld — een donkerrood gekleurd stuk Mekong kaviaar. Deze lekkernijen bekeek Si-tuk met woedende blikken. Mogen de boozen geesten spuwen op den geest van de overgrootmoeder van dien wilde, dacht Si-tuk. Zulk voedsel is te goed voor de vreemde duivels. Maar hij zei niets, daar hij geen woorden kende om met den kleinen bruinen bediende te spreken. Phunan ging naar de hut en begon te zoeken naar het keukengereedschap. Het zien van den dwerg maakte Phu-nan woest. Phu-nan kon tegen zijn vochtige huid den kouden druk van De Gys pistool voelen. Phunan was heel blij dat hij erin geslaagd was het pistool mee te smokkelen — het enige vuurwapen aan boord sedert het verlies van hun bagage. Er zou een dag komen dat hij, Phu-nan, dat pistool zou trekken en het afschieten in Si-tuks grijnzend gezicht. Zijn meester had den dwerg al lang moeten dooden. Waarom had zijn meester dit nog niet gedaan? Hij was immers zulk een dapper man? De schemering viel. De lichten glommen in de kano's en de minneliedjes weerklonken over het water. Maar de drie blanken keken niet naar de lichten en luisterden niet naar de zangen der verliefden. Phu-nan verscheen, buigend in het half-duister, om te vertellen dat het eten gereed was. Zij aten dankbaar van de ongewone lekkernijen, zittend op de geldkisten in de bedompte kajuit; dronken hun rijstwijjn uit tinnen bekertjes, staken afschuwelijke sigaretten op van K'has Khouen tabak en keerden naar het strand terug. Het was een prachtige nacht vol sterrenlicht; vlak boven hen schitterde en straalde het donker blauwe gewelf, de hemel van fluweel en diamanten; aan hun voeten stroomde de rivier als glanzend zilver, hier en daar glimmend als gesmolten goud, wanneer een visch omhoog sprong; aan de overzijde der rivier staken de bergketenen als in sepia geëst af tegen den turkooizen gloed van den horizon. „Prachtig!” verklaarde Beamish plotseling, „buitengewoon prachtig!” „Behalve de muskieten,” gromde de Lange, blindelings slaande naar het gezoem in de duisternis. Maar de dokter lette er niet op en verdween het leed, en hoop gloeide als een ster boven de toekomst. „Wij zullen slagen,” voorspelde hij. „Ik voel het in mijn hart. Wij zullen Harinesie vinden; wij zullen de Bloem vinden. Zooals op den storm van dezen middag de zonneschijn is gevolgd, zoo zullen al de ongemakken, welke wij hebben geleden, ons naar het land onzer droomen brengen. En niet alleen ons, maar heel het menschedom, zelfs het ellendigste van Gods schepselen.” „Je bedoelt zeker Si-tuk,” viel de Lange hem in de rede. „Ja, zelfs schepsels als Si-tuk zullen kennen, het geluk dat onbekend en onvermoed woont in de ziel der menschen.” De Gys fluisterde iets en voelde in den zak van zijn jasje om te zien of de doos van Mélie soms eruit was verdwenen. De doos was op haar gewone plaats, maar de Gys wilde niet dat de Lange achter de kleine diefstallen van Beamish kwam — nu eens een purperen boontje,

dan weer een. Beamish wist niet dat deze kleine diefstallen door De Gys waren bemerkt. ☼ Eensklaps hoorden de drie mannen in de duisternis Si-tuks spookachtig gefluit. Hij slofte langs den oever naar hen toe en boog spottend. „O, groote heeren, twee vreemdelingen vragen audiëntie. Is het hun veroorloofd u te naderen?” „Het is zeer laat,” gromde De Gys. „Onze *business* kan geen daglicht verdragen,” sprak de grootste van twee Chineesche gestalten. „Wij brengen groeten en een boodschap van Pu-Yi den Yunnanees.” „Is de boodschap voor onze ooren alleen?” „Voor de ooren van uwe Excellenties en voor de ooren van uw dienaar,” zei de tweede gestalte. De beide mannen — het was te donker om hun gelaatsstreken te onderscheiden — hurkten neer op den oever der rivier. „Pu-Yi de Yunnanees vertrouwt dat de schikkingen, voor de reis gemaakt, naar uw zin zijn geweest; hij hoopt dat uwe Excellenties in goede gezondheid zijn en kracht genoeg hebben voor de taak, die verricht moet worden.” ☼ De Gys beantwoordde het gewone compliment en de Chinees vervolgde: „Dit is de boodschap van Pu-Yi. De weg door den berg, welken gij uit het Zuiden Theng noemt en wij uit het Noorden Dien-Bien-Phu, is afgesloten. Daarom zullen morgen bij het aanbreken van den dag de roeiers bevel krijgen de Nam Khane Rivier op te varen. En na zes dagen reizen zullen op de plaats, welke Si-tuk, uw dienaar kent, uwe Excellenties hen ontmoeten, die het opium afleveren. Hen zult gij begroeten met het woord „N'ging”. Is dit begrepen?” „Het is begrepen,” zei De Gys. „En met hen — zij hebben muilezels en alle noodige dingen — zult gij tien dagen reizen langs den weg, welken Si-tuk, uw dienaar, u zal wijzen, tot gij bij de Poorten komt. Noch Si-tuk uw dienaar, noch zij die het opium leveren, mogen de Poorten binnentreden. Is ook dat begrepen?” „Het is begrepen.” „Daarom moeten uwe Excellenties alleen voortgaan in het Rijk der Gele Eilanden. Si-tuk, uw dienaar en zij, die het opium leveren, zullen kampeeren twee boogschots afstand van de Poorten tot gij terugkeert. Pu-Yi draagt uwe Excellenties op, flink te zijn bij het koopen van het opium en verzocht u — indien er moeilijkheden mochten ontstaan — vertrouwen te stellen in de leiding van de vrouw Su-rah.” „En wie is deze vrouw?” begon De Gys. Maar reeds waren, schaduwen tusschen de schaduwen, de Chizeezen en Si-tuk verdwenen. ☼ „Ik had gelijk, ziet ge,” zei Beamish. „Harinesie bestaat. Over veertien dagen zullen wij er zijn. En voorbij Harinesie zullen wij het Bloemenvolk vinden.” „Zachtjes, mijn vriend, zachtjes,” waarschuwde de Franschman. „Tot nu toe weten wij nog niets. Waar zijn deze Poorten en wie — denkt ge — is deze vrouw Su-rah?” „Negrini's moordenares!” zei de Lange koortsig lachend. „De vrouw, die wij moesten omkoopen met een paarlen halssnoer. Nu zeggen ze ons dat wij haar moeten vertrouwen. Het schijnt mij toe, vriend De Gys, dat wij ons hoofd in een strop steken.” „Ja,” zei De Gys, „dat is best mogelijk. Maar een gelofte doe ik hier in uw tegenwoordigheid. Als wij sterven, sterft Si-tuk de dwerg ook.” „Amen hierop!” zei de Lange en alle drie gingen ter ruste. ☼ En bij het aanbreken van den dag, terwijl de nevelen nog als een groot grijs lijkkleed boven de rivier hingen, zagen zij Laotiaansche roeiers, vijf gespierde, bronzen gestalten, alleen bekleed met een lendendoek, bidden, en bladeren van betelnoten offeren aan de geesten der rivier.

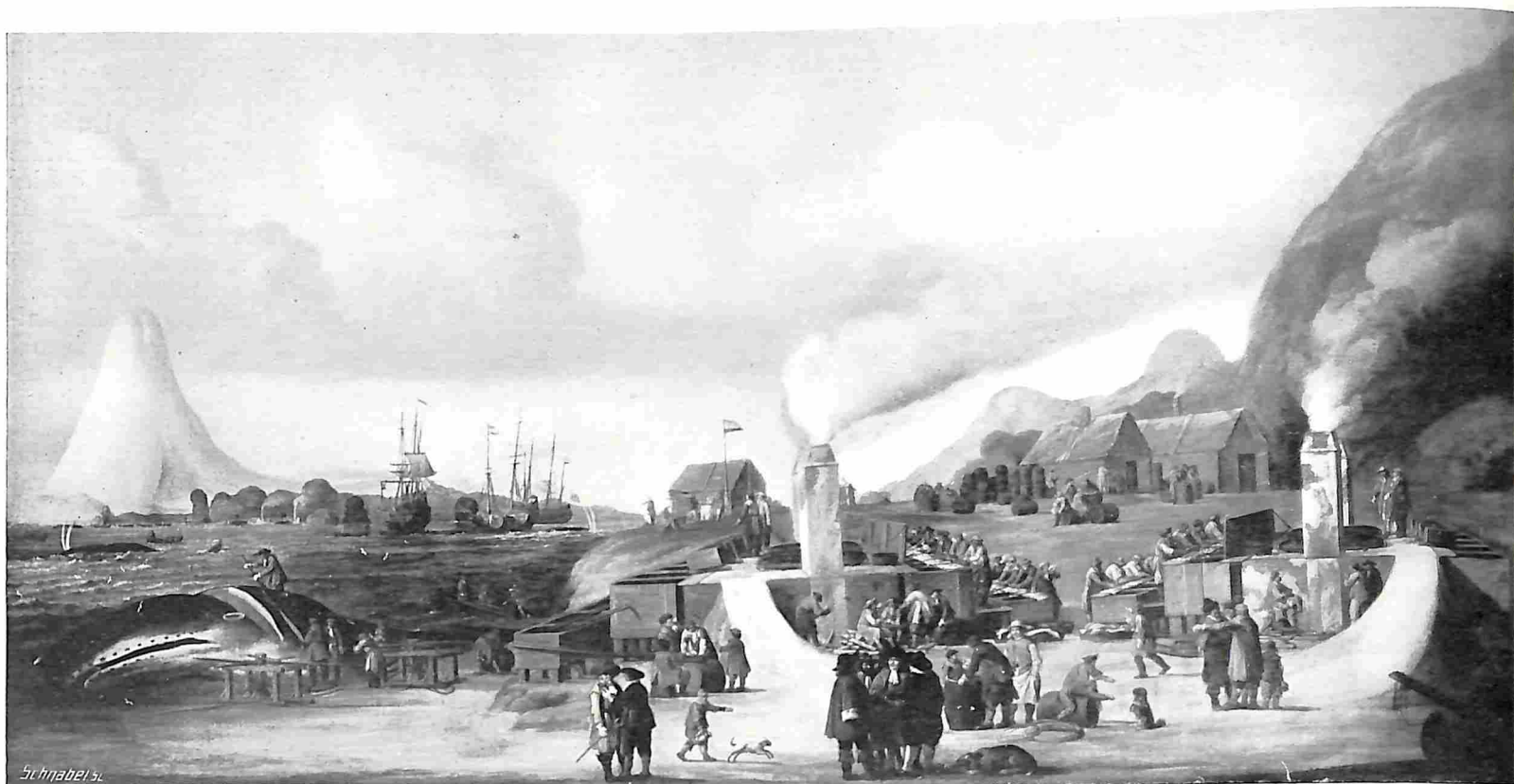
ELFDE HOOFDSTUK.

HOE SI-TUK DE DWERG EEN BELEEDIGING TE VEEL UITTE.

☼ Op den derden middag buiten Luang-prabang rustten de roeiers een oogenblik uit bij de samenvloeiing van de Nam Khane en een modderige kreek. Geen dorpsrook steeg op naar den grijzen hemel; geen Khas liep langs de sombere rotskloven. Geen wild dier gromde, geen vogel fladderde in dit kreupelhout; geen visch sprong op uit het schuimende water. Slechts in het moeras was leven — onafgebroken gezoem van insecten, in donkere wolken boven den modder draaiend; hooggebeende dieren die waggelden tusschen verrotte boomstammen; duizenden en duizenden langpootige landkrabben. „Ba!” bromde de Lange, terwijl de stank van het moeras hem in den neus drong. „Hier kunnen wij niet kampeeren.” ☼ Als antwoord wees De Gys naar een natuurlijke landingsplaats, een uitstekende rotspunt, door den stroom uitgesneden in de klippen. Van dit plateau leidde iets dat op een trap geleek over de klip naar een overhangenden rand van bazalt. „Al meer hier geweest?” vroeg de Lange. „Eens, vijftien jaar geleden.” De Gys gaf den stuurman een wenk en deze schreeuwde een ant-

woord. ☼ De roeiers gingen weer aan het werk en brachten de lange kano naar land. „Hi-Yi! Hi-Yi! Hoe-ai-gi!” zongen de roeiers, en Si-tuk, die in de kajuit sliep, werd plotseling als een wezel wakker en kwam schuifelend naar voren. „O, meesters,” begon Si-tuk, „dit is geen geschikte plaats om den nacht door te brengen. Een *li*, twee *li* verder op is een dorp, een goed dorp van de blanke Thaïs. Daar zullen wij voedsel vinden, goed voedsel, eieren en kippen en lekker, sappig varkensvleesch. Daar zullen wij onder een goed dak slapen. Zal ik bevel geven verder te gaan, groote heer?” ☼ De Gijs, die tegen den muur der kajuit leunde, keek glimlachend neer op het verschrompelde gezicht. „Neen, Si-tuk. Mijn bevel is al gegeven. De roeiers zijn vermoeid. Van nacht blijven wij hier.” Grommend ging de dwerg heen. Beamish en Dicky, in ongemakkelijke houding neergehurkt aan de voeten van den Franschman, keken gelijktijdig op en vroegen hetzelfde: „Heeft hij erg gemopperd?” „Hij zal nog wel erger mopperen voor de nacht om is,” antwoordde René De Gys en hij streek met zijn vingers door het overblijfsel van zijn baard. ☼ Zoo kwamen zij aan land en klommen onder leiding van De Gys het pad op en stonden daar als drie spookachtige gestalten met hun groote zonnehoeden en gehavende Oostersche kleeding, van den bazaltrand neerkijkend op het woelige water beneden. De roeiers waren bezig de kano vast te maken. Phu-nan was begonnen de karige bagage naar land te brengen. De eerste regendruppels spatten waarschuwend op de stoffige rots. „Haast je!” schreeuwde De Gys in het Laotiaansch. „Maakt voor- en achterstevan met dubbele touwen vast. Haalt hout voor het koken. Hier zijn goede hollen; wij zullen van nacht droog slapen.” ☼ Ounkan, de stuurman, een groote, bronskleurige kerel, op de oude wijze getatouerd van de knie tot den navel, brulde snel een antwoord; er was iets in de stem van De Gys dat Ounkan vertelde dat Si-tuks heerschappij — tot nu toe almachtig — voorbij was en hij fluisterde tot zijn makkers, terwijl zij zich bezig hielden met het leggen der knopen: „Haast je, anders zal de toorn van Grijsbaard ons treffen.” Intusschen zochten Beamish en Dicky — wiens koorts was geweken, maar die nog zeer zwak was — hun weg in een donkeren gang, dien de Franschman aanwees. Zij vonden uitgehold in het kale bazalt, een reusachtig, half donker hol, met een stoffigen vloer, en waarvan het dak hoog in de duisternis verdween. „Ruimte genoeg in elk geval,” zei de Lange, een lucifer aanstekend. „Droog ook,” sprak Beamish. ☼ Beamish keek hoe de blauwe vlam geel werd; voelde tastend over den muur in zijn nabijheid. „Men zou hier gemakkelijk honderd man plaats kunnen geven”. Buiten hoorden zij den Franschman bevelen geven. Een kruipende gestalte verscheen voor den ingang van het hol. Het bleek Phunan te zijn, zwaar beladen met matrassen en kookpannen. Hij werd gevolgd door Si-tuk, die een zak met rijst en een steenen kan droeg; Ounkan met een bundel brandhout; de roeiers met pakken in hun armen nog zweetend van hun werk; en ten laatste De Gys, zonder hoed en zijn gebleekt haar druipnat. „Legt vuur aan,” beval de Gys. „Kookt rijst. En jij” — een der roeiers had een vuile opiumpijp uit zijn lendendoek gehaald — „rook niet maar ga naar de boot terug om meer hout te halen. Breng ook het „ding-dat-vele-mijlen-ver-ziet” en de doos met vergift mee.” Onderdanig ging de man heen. Vijf minuten later, toen hij terugkwam met de telescoop en de medicijnkist en een tweede bos droog hout, brandde reeds een vuur in het midden van het hol. ☼ Gedurende hun eenvoudig maal van eieren en rijst, had Si-tuk — met Phunan en de roeiers verbannen naar de overzijde van het vuur — de aan zijn zorgen toevertrouwde blanken onderzoekend aangekeken. Zij schenen in zijn oogen onbegrijpelijk vroolijk; hun oogen, voornamelijk die van „Langen Ingrid” (Dicky) waren voortdurend op hem gericht. Soms grinnikten zij, als mannen, die samen een geheim hadden. ☼ Si-tuk begon zich niet op zijn gemak te voelen. Zijn Oostersche geest voelde een verlies van prestige bij de roeiers, vijandschap bij Phunan. Hij vond het meer dan tijd zijn macht weer te versterken. „Gelukkig”, mompelde Si-tuk, „zijn zij niet gewapend; ik alleen onder al die mannen, bezit een wapen waardoor ik, hoe klein ook, nog steeds hun meester ben”. En hij stond op van zijn plaats bij het vuur, een kwaadaardige gestalte boven den opkullenden rook, en kwam schuifelend naar voren. „O, Excellenties,” begon Si-tuk, „het komt mij voor, dat dit een goede plaats is om de vernomming te vernieuwen.”

(Wordt vervolgd).

TRAANKOKERIJEN DER NOORDSCHE COMPAGNIE OP JAN MAYEN-EILAND (1639).

Naar de schilderij van de Man in het Rijksmuseum.

DE GROENLANDSCHE PAKHUIZEN.

HET ontstaan der drie Groenlandsche pakhuizen, gelegen op de Keizersgracht (Westzijde) te Amsterdam tusschen Brouwersgracht en Prinsenstraat, dagteekent uit het begin der 17e eeuw. In 1614 werd de Noordsche compagnie opgericht door een aantal walvischreeters in ons land, en in 1621 werden door de Amsterdamsche kamer dezer Compagnie die pakhuizen gebouwd, voor den opslag harer walvischtranen en baleinen. In 1642 is deze Compagnie echter reeds te niet gegaan — en hielden dus toen of eerlang die pakhuizen op haar eigendom te zijn. ☼ Het is jammer, dat het archief dezer Compagnie niet meer bestaat, waaruit aangaande deze pakhuizen waarschijnlijk nog belangrijke gegevens zouden te putten wezen. Wij staan daardoor voor de vraag, of de beide in den zelfden stijl gebouwde en daaraan belendende pakhuizen, welke er ten Noorden van lagen, en in 1872 gemeente-eigendom werden, daarna gesloopt en in een schoolgebouw veranderd, oorspronkelijk óók nog aan de Noordsche Compagnie hebben behoord. Het zelfde is het geval met een ander pakhuys dat er achter lag en van de Keizersgracht af door een ten deele overtimmerde gang kon worden bereikt. Van dit laatste pakhuys is ons geen oude afbeelding bekend, maar op de voorstelling der huisgevels langs de Keizersgracht westzijde tusschen 1768—1771 van Caspar Philips komen vijf naast elkaar gelegen pakhuizen voor met trapjesgevels op dit zelfde punt, waarvan er dan nu nog maar drie aanwezig zijn. ☼ Mr. S. Muller Fz. deelt in zijn „Geschiedenis der Noordsche Compagnie” (1874) mede, dat het erf, waarop de pakhuizen verzezen, in 1620 door een der bewindhebbers dier Compagnie, IJsbrandt Dobbesz, van den steenkooper Wouter Jacobsz. werd gekocht. Hij gewaagt echter slechts van drie pakhuizen, er door de Amsterdamsche Kamer der Compagnie gebouwd, en niet van vijf. 1) ☼ Toen de tegenwoordige eigenaresse der pakhuizen, de firma G. H. Bührmann, deze in 1917 aankocht, vond zij daar in den grond aangebracht groote traanreservoirs. Naar de heer Bührmann ons mededeelde, waren zij vier meter diep en vierkant. Ook waren deze reservoirs zoo goed ingemetseld, dat zij geen water door lieten, doch bij een poging om tusschen twee dier reservoirs eene verbinding te brengen, drong opeens het grondwater met zooveel geweld naar binnen, dat degeen, die aan dit werk bezig was, ijlings moest vluchten. Ons kwam nog ter oore, dat deze traanbakken eigenlijk op het grondwater zouden hebben gedreven, hetgeen zeker een goed middel was om aan den drang van dat water weerstand te bieden, maar voor de waarheid ervan kunnen wij niet instaan. ☼ Van deze traanreservoirs, welke dus uiterst

soliede gemaakt waren, vinden wij gewaagd in een kwijtschelding a°. 1680, waarin over drie traanpakhuizen wordt gesproken, en dus ongetwijfeld over de thans nog aanwezige. Zij waren 90 voeten lang, en daar lagen in zestig traanbakken. Verder wordt daarin gerept van een „plaatse met twee logien (loodsen of getimmerten)” daarachter gelegen, en zestig voet lang, tot het dwarse pakhuys aan het uiteinde toe. Ook die plaats, achter de pakhuizen, is thans het eigendom der firma Bührmann, terwijl zij het „dwarse pakhuys”, eveneens in haar bezit, bij de verbouwing, welke zij destijds onder leiding van den architect H. A. J. Baanders deed geschieden, met behulp van oud materiaal deed veranderen in een alleszins ruim en fraai gebouw, met groen en wit geschilderde balkenzolders in verschillende vertrekken, waar thans haar binderij, linieerderij etc. is gevestigd. ☼ Betreffende het gebruik dier voornoemde traanreservoirs vernemen wij bij Le Long (Koophandel van Amsterdam), dat dit waren „gemetselde bakken onder de aarde, om traan daarin te storten, die daarin beter bewaard, en minder aan lekkagie onderworpen is, als in vaten.” Deze inrichting had dus niets te maken met het traankoken zelf, zooals dit geschiedde aan de traankokerijen, waar de traan uit aan stukken gesneden reepen walvischspek, z.g. vinken, werd bereid, maar diende uitsluitend tot een tijdelijke opslaggelegenheid voor walvischtranen. ☼ De Noordsche Compagnie, die zeer waarschijnlijk deze „traanbakken” heeft laten metselen, had hare eigenlijke traankokerijen ook op de kusten van Spitsbergen en Jan Mayen-Eiland, waar de Amsterdamsche Kamer, evenals de andere Kamers dezer Compagnie, over eigen loodsen, pakhuizen, traankokerijen etc. beschikte. Later, toen de kustvisscherij meer in de zeevisscherij of nog later in de ijsvisscherij overging, werd het walvischspek in vaten meegenomen naar Holland en daar tot traan bereid, hetgeen ook wel reeds in kookketels aan boord der schepen geschiedde. ☼ De in den grond gemetselde traanbakken zijn thans in deze pakhuizen niet meer te zien, daar de tegenwoordige eigenaresse er voor haar bedrijf niet veel mee kon uitrichten. De onderstukken der drie pakhuizen zijn thans ingericht als papierbergplaats, en ook de drie er boven gelegen zolders en de vliering bergen thans papiervoorraden. In de dagen der Compagnie daarentegen vond men daar, behalve vaten met traan, walvischbaarden, wellicht robbenvellen, walvischtanden, en alles, wat de walvischvangst mogelijk nog meer aan de Kamer opleverde. De windas, welke nu gebruikt wordt om balen papier op en af te hijschen, diende destijds voor het op en neerlaten der visscherijproducten van de Compagnie, welke

na terugkeer van de walvischvloot in de haven van Amsterdam via de reede van Texel, per scheepsgelegenheid tot voor den wal aan de Keizersgracht gebracht werd. Tegen Mei zeilde men uit en kwam in October weer binnen. Niet altijd viel de vangst mede — en zullen de pakhuizen er misschien geheel mee gevuld zijn geworden. En niet ieder schip dat uitzeilde, of elke man, die zijn leven waagde, keerde weder. In het ijs of door vijandelijke aanvallen van de concurreerende Engelsche walvischvaarders bleef menig schip achter; door koude of gebrek, honger of den dood bij het gevaarvolle bedrijf werd de bemanning vaak geteisterd. De Compagnie hield door haar monopolistisch stelsel, den prijs van traan en baarden hoog, en daardoor bleven de opgeslagen goederen dikwijls maandenlang in de pakhuizen achter. Maar kort voor den val der Compagnie ging het met de vangst zóó slecht, dat de pakhuizen toen wel zeer schraal gevuld zullen geweest zijn. De zware balken, welke de zoldervloeren dragen, de stutten, welke hen weder schoren, getuigen, dat men op een voortdurend goede en steeds betere vangst hoopte of rekende. De lange zolders veroorzaakten, dat, al stonden de luiken en ramen van voren en achteren ook open, het in het middengedeelte toch altijd eenigszins donker bleef, een gebrek, dat de meeste oude pakhuizen wel zullen bezitten. Er mocht anders wel geregeld „gelucht” worden, want het zal er kwalijk geroken hebben. En kwam op warme zomerdagen die lucht door de wijd openstaande luiken naar buiten, dan was dit voor de voorbijgangers, gelijk voor de omwoners, zeker evenmin aangenaam. Deze onaangename eigenschap was trouwens meerdere 17e eeuwse pakhuizen eigen. De windas verdient, als oude, meer en meer verdwijnende hijsch-inrichting, onze aparte aandacht. Gelijk we boven aan den voorgevel dezer drie pakhuizen kunnen zien, is zij nog heel ouderwetsch. Een kap bedekt de horizontaal gelegen as, waarom het hijschtouw op- en afgewonden wordt. Die as is op de vliering verbonden met een vertikaal staand tandwiel, dat eenvoudig behoeft rondgedraaid te worden om het op- of afhijschen te bewerken. Maar dit kan van elken zolder af geschieden, daar om dit kamwiel heen een touw *sans fin* loopt, dat door gaten in de vloeren tot den eersten zolder gaat. Door aan dit touw te trekken, hetzij links, hetzij rechts, gaat het hijschtouw naar boven of naar beneden. Nadat we dit alles hebben bekeken, komen de voor- en achtergevels dezer oude pakhuizen nog aan de beurt. Van de drie, thans resp. 40, 42 en 44 genummerde perceelen, vertoont alleen No. 40 nog een, doch door aanbouw slechts ten deele zichtbaren zijgevel, welke echter blind is, maar met klimop prachtig en weelderig begroeid. Ook van de achtergevels, die van een frisch groene baksteenkleur zijn, komen de oorspronkelijke vierkante ramen der verschillende zolders, door boogvormige zijvensters geflankeerd, maar gedeeltelijk te zien. Voor zoover zij echter te zien komen — de achtergevel van perceel 40 geheel, doch daarvan werd het onderstuk gewijzigd, — vertoonen zij nog de volle rust van een 17e eeuwse achterbouw, welke weldadig aandoet. Aan den top is echter geen sprake van geveltrapjes, die in decoratieve harmonie het oplopende pannendak aan het oog onttrekken, zooals, van de Keizersgracht gezien, het geval is met de drie voorgevels, welke daardoor zulk een voornaam cachet dragen, niettegenstaande het maar pakhuisgevels zijn. Zonder enig decor, behalve een klein ornament in den bovengevel, sluit hier de muur schuin oplopend tegen het dak af. Doch dat is voldoende, meer verlangt deze achterzijde niet. Alleszins fraai voor pakhuisgevels echter zijn de drie voorgevels, waarop het oog van den dichtster P. C. Hooft, die jaren lang aan de andere zijde der gracht tegenover de Groenlandsche pakhuizen heeft gewoond, reeds met welgevallen moet hebben geschouwd. Door de trapsgewijs toeloopende geveltoppen hoofdzakelijk is een fraai-architectonisch geheel verkregen — en komt dit effect ook aan de slankheid van elken gevel afzonderlijk ten goede. Er waart ook iets van den geest van het verleden om deze gevels door hun hoogen ouderdom, welken Hooft daaraan niet gekend heeft. Wanneer de luiken van de pakhuizen open staan, de goederen aan den walkant staan, of worden opgeschen, heerscht er gelijke bedrijvigheid als in de dagen der Compagnie. Jammer genoeg bedekt in den zomertijd het groen der boomen deze gevels, welke we het best kunnen bezien des winters van op een afstand, ter plaatse b.v. waar het huis van Hooft heeft gestaan — op welker ligging een gevelinscriptie in het nieuwe, daarvoor in de plaats getredene aan de overzijde der gracht nog wijst. Er gaat ook groote suggestie uit van

de donkere muren — later met een verfcouche bestreken — het matgroen der luiken, het geel om de rechthoekige lijsten van ramen en zolderopeningen. Het dak begint terstond boven den derden zolder, wat te zien is aan de open poortjes, waardoor het regenwater uit de dakgoten een doorgang heeft tot de gootpijpen, en aan het smallere vlieringluik met de zoo toepasselijke kleine boograampjes aan weerskanten daarvan. Boven de zich als een baldakijn uitspreidende kap van de windas begint een pilaster, afgesloten door een klein ornament, dat een engelenkopje voorstelt (poëzie zelfs aan een pakhuis!) en welke zich voortzet tot den nok, en als beelddrager heeft gefungeerd blijkens Caspar Philips, die op twee der gevels (42 en 44) een helaas niet duidelijk zichtbaar beeld heeft geteekend, waarschijnlijk schilddragende leeuwjes voorstellende. Ten slotte is opmerkelijk, dat op de vaalgroene luiken van de eerste zolders dezer pakhuizen in witte schrijffletters de naam „Groenland” prijkt. Misschien hebben deze pakhuizen óók nog wel eens anders geheeten, b.v. in 1778 „de drie Grachen”. De naamsbepaling hing natuurlijk van den eigenaar af. Maar Groenlandsche pakhuizen werden ze reeds in Hooft's tijd genoemd, en die naam dagteekent dus uit de dagen der Noordsche Compagnie. Wel concentreerde het bedrijf der Compagnie zich meer op Spitsbergen en Jan Mayen Eiland, doch onder Groenland verstond men toen nog vrij algemeen al het vasteland in het poolgebied. Die naam wijst dus op het oorspronkelijk doel en de strekking dezer pakhuizen, onder dien naam zijn ze meer dan drie eeuwen lang te Amsterdam bekend geweest, waar het gevaarlijke en avontuurlijke bedrijf der walvischvaarders natuurlijk in den beginne de aandacht in bizondere mate vestigen deed op deze pakhuizen, en het behoud van dien naam, ook door den tegenwoordigen eigenaar gewild, is het beste middel om, zolang die pakhuizen blijven bestaan daarin het groot verleden, dat met dien naam aan Amsterdam verbonden is, te eeren. J. C. WAAL.

1) Mogelijk zou bij een nader onderzoek uit oude stukken, b.v. uit de desolate boedelkamer, betreffende de kwestie drie of vijf Groenlandsche pakhuizen, meer licht zijn te ontsteken.

Foto C. Steenbergh.

DE GROENLANDSCHE PAKHUIZEN OP DE KEIZERSGRACHT TE AMSTERDAM.

Zweisimmen in het Berner Oberland.

In het mooie Obersimmental, bij de samenvloeiing van groote en kleine Simme, ligt het dorpje Zweisimmen, dat, met zijn omgeving van groene bergweiden, donkere wouden, en rotsachtige bergen, die een verrukkelijk uitzicht op de besneeuwde bergreuzen der Alpen bieden, tot een der aantrekkelijkste plekjes van Zwitserland kan gerekend worden. Reeds sinds oude tijden loopt de verkeersweg tusschen het meer van Thun en dat van Genève er langs. Het dorpje is vrij hoog doch beschut gelegen, en de reine berglucht maakt het tot een uitverkoren verblijfplaats voor zwakken en herstellenden. Maar ook wandelaars kunnen er genieten en tal van uitstapjes maken, o.m. naar de bekoorlijke Seeborgsee, waarvan wij hieronder een afbeelding geven. Wie in een rustig Zwitsers dorpje, dat toch heel gemakkelijk bereikbaar is, zijn vacantie wil doorbrengen, vergete Zweisimmen niet.

DE VLAAMSCHE GAAI.

DE Kerstvacantie van 1923 scheen in het teeken te zullen staan van winter: er lag sneeuw en het vroom. Voor de vogels, die ons in het barre jaargetijde trouw blijven, zijn deze omstandigheden allerminst gewenscht, doch nu ze zich toch voordeden, liep ik den eersten dag al ijverig uit te kijken naar een gelegenheid, om eens een vogel te kicken, die me in den zomer geen kans geeft, 't zij door groote schuwheid alsdan, 't zij door verblijf in Noordelijker streken. ☼ Dat deze nieuweling een Vlaamsche gaai zou zijn, had ik zeker niet durven vermoeden. Bonte kraai, zwarte dito, roek, kouw, koperwiek, kramsvogel, meerkoet, waterral, al dezestonden op mijn verlanglijstje; met onderaan, heel onderaan, de bonte ekster. Aan de Vlaamsche gaai, — op Schouwen broekekerster — dacht ik zelfs niet eens. Doch zie, in den namiddag van den 26sten December, gingen mijn vrouw en ik een visite maken op „Heesterlust”, een buiten op Schuddebeurs, eertijds het rustige, lommerrijke zomerverblijf der Zierikzeesche patriciërs. Door bijzondere omstandigheden werd „Heesterlust” dit jaar juist in den winter bewoond. ☼ We waren nog maar even gezeten, toen mevrouw zei: „O, mijnheer, we hebben hier zoo'n mooien vogel voor het huis. 't Is een Vlaamsche gaai, geloof ik. Elken dag, hoe vaak wel, weet ik niet, komt hij hier het brood weghalen, dat ik voor de lijsters en andere vogels neerwerp. En dan weer hangt hij aan het kleine rozeboompje, waaraan ik op een plankje een stukje speksword gebonden heb. Daar moet hij ook al het zijne van hebben. Hij is heelemaal niet schuw en toch weer wel. Hij komt tot vlak voor het raam, terwijl mijn man en ik, ook vlak voor de ruiten, naar hem staan te kijken. Maar, zóó zit hij, pikt vliegensvlug een stuk brood op, en hij is al weer weg ook. Als hij een erg groot brok moet verwerken, blijft hij wat langer zitten en schrokt en werkt dan als een dolleman. Jongen, jongen, wat een gulzig beest. Maar ik vind het toch gezellig, den mooien vogel zoo bezig te zien. Als hij dan het brood van de zangvogeltjes te veel opeet, strooi ik maar wat meer. Hij is eigenlijk schadelijk, hé? De tuinman zegt, dat hij in het najaar veel kwaad doet aan het fruit. Maar ik heb den baas toch gezegd, dat hij hem niet schieten mag. Zijn vingers jeuken hem anders, hoor. Zeg, mijnheer, is het heusch zoo erg met die schade?” Hoewel vogelliefhebbers uiteraard geneigd zijn, ook de z.g. schadelijke vogels in bescherming te nemen, kon ik dat hier, — zij 't dan

ook op gezag van anderen — niet doen. Uit eigen ervaring of aanschouwing wist ik goeds noch kwaads van den vogel. Ik leerde hem pas — en dan nog oppervlakkig — kennen. Ik leerde hem pas — en dan nog oppervlakkig — kennen. ☼ Toen ik dan ook mevrouw omtrent toen ik al dertig was. ☼ Toen ik dan ook mevrouw omtrent zijn zondenregister moest inlichten, citeerde ik maar een en ander van Heimans en Thijssse. De eerste zegt in een van zijn uitgaven voor de lagere school zoo ongeveer: „Wanneer de onderwijzer zijn leerlingen het nestjesrooven wil afleeren en daarmee niet opschiet, laat hij ze dan zóóver zien te krijgen, dat ze zich tevreden stellen met de eieren van de Vlaamsche gaai. Dan doet hij, zooal niet aan het gemoed van den knaap, toch een goed werk.” En Thijssse zegt in het Intieme leven der vogels: „Zeer zeker worden de jonge gaaien voornamelijk gevoerd met jonge vogeltjes.” — Waar gaaien in het bosch zijn, worden zeker de eerste legfels van merels, lijsters e.m.a., die eieren hebben, als boom en struik nog niet in blad staan, — en m.i. daarom daartoe voorbeschikt, — door de immer rondstroopende vrijbuiters geroofd. ☼ Mag, na 't bovenstaande, de Vlaamsche gaai nog eenige genade vinden in 's menschen oog, dan dankt hij dit uitsluitend aan zijn kleurige kleedij. Naast de overweging, dat zijn roeping in de natuur wel zal zijn, opruiming te houden onder de vogelsoorten, die zich te snel vermenigvuldigen (Thijssse), zal dit Zondagsche pak toch het menschelijk oog wel zoodanig mogen streelen, dat de schelm ondanks zijn zonden gaarne gezien wordt en de vinger aan den trekker zijn dienst weigert, als de vogel even al te

DE SEEBORGSEE BIJ ZWEISIMMEN.

minder dan vier tegelijk. De gelegenheid was op „Heesterlust” zoo buitengewoon gunstig, dat ik Donderdag 27 December vol goeden moed daarheen tufte. ☼ Een meter vóór het raam van de groote kamer wierp ik stukjes brood neer, zette op drie passen afstands daarvan op een kistje, vlak naast den muur, — opdat het gedoe niet te veel zou opvallen, — de camera met de groote telelens, de stereoscoopcamera ernaast, stelde in op het bedrukte vlak van een luciferdoosje, dat ik tusschen het neergestrooide brood zette, leidde de draden van mijn electrisch werkende sluitapparaten onder de deurramen door naar binnen, nam de laatste maatregelen en ging de kamer in, waar ik in een armstoel met de contactknoppen vóór me op tafel naar mijn kleurigen gast ging zitten uitkijken. „Wel,” zei mijnheer, „ik wed, dat u wel eens onder minder comfortabele omstandigheden op een vogel hebt zitten wachten.” „Dat zal waar zijn,” antwoordde ik. En ik dacht aan de winterdagen, dat ik bij felle vorst urenlang in elkaar gevouwen in een kist in den tuin zat, aan mijn zandkuilen in het duin in het vroege voorjaar, aan het katoenen tentje, waarin ik op snikheete zomerdagen zat te puffen. Neen, dan zat ik nu fijn. Een warme kamer, dubbele muren, dubbele ramen, de kachel achter mijn rug. Evenwel, van het sportieve idee, aan het bedrijf van den vogelfotograaf verbonden, bleef niet veel over. Intusschen gevoelde ik me zeer behagelijk te midden van al die weelde. Als nu de gaai maar kwam, . . . want door alles heen, bleef die toch de hoofdzaak. ☼ Nu, nadat het een halfuurtje rustig was geweest voor het huis, kwam hij aanvliegen. Hij aarzelde

onachtzaam de draagkracht van de buks onderschat. ☼ Dezelfde bewondering voor zijn schoonheid, zijn levendige manieren en gezelligheid, die hij bracht, hadden immers ook den arm des tuimans met lamheid geslagen: hij mocht niet geschoten worden. ☼ En dit scheen de gulzigaard al gauw in de gaten te hebben. Ofschoon schuw en schichtig, bewoog hij zich toch den heelen dag door binnen schot, ja, toen ik de volgende dagen op hem zat te loeren, om hem te kicken, zag ik er eens zoo niet

absoluut niet en zat al dadelijk op de gewenschte plek. Even gewacht, tot hij ten minste niet al te beweeglijk was, en hij was geknipt. De klap van den sluiters deed hem overhaast de vlucht nemen, met het groote stuk brood nog in zijn keelgat. Een tweede plaat ging er voor en weer gingen we zitten uitkijken. De familie, wier gastvrijheid ik genoot, was even belangstellend als ik. Toen het tijd was voor de lunch, ging ik niet mee naar de eetkamer; ik kon niet van mijn contactknoppen vandaan. Dus werd mijnheer de fotograaf heel deftig ter plaatse bediend en hij liet het zich welgevallen, alsof hij nooit anders gewoon was. Om kort te gaan, ik kreeg vóór twee uur, toen ik moest opbreken, drie opnamen op een 13×18 plaats en drie op een 9×18 (stereo). Van elk drietal was er maar één goed, terwijl de houding van den vogel

Foto J. Vijverberg.

VLAAMSCH GAAI.

me nog niet eens beviel. Ik zou hem nog eens nemen. Er was geen bezwaar, ik kon zoo vaak komen, als ik wilde. Nu, ik heb van die vrijheid een ruim gebruik gemaakt. Den eerstvolgenden keer haalde ik uit het bosch een stuk van een tronk met twee opstekende knoesten er aan, waarop ik dan scherp instelde. Op een van die knoesten staande, zou, meende ik, de vogel mooier, meer karakteristiek, uitkomen dan in de sneeuw op den vlakken grond. Het viel echter dien tweeden dag met de kiekerij niet mee. De gaai was bepaald schuw geworden door den klap van den sluiters. Hij kwam niet zoo resoluut meer op het brood af, vloog ook nog eens schuw terug, als hij er dicht bij was, en vergenoegde zich, als hij al in de buurt van het tronkje kwam, met de stukjes brood, die er af geworpen waren door merels, roodborstjes en meezen. Overigens maakte hij er dien dag voornamelijk zijn werk van, de kleinere vogels, hierboven genoemd, van hun buit te berooven. Ik zag hem geregeld heen en weer vliegen van den beuk naar den kastanje en dan opeens neerschieten onder de kleine struiken, waar de merels en roodborstjes hun maaltijd hielden. Een oogenblik later zat de kleurige roover met zijn buit op den kastanjetak, terwijl de merel of het roodborstje maar weer gelaten om een nieuw brok kwam. Ik verkreeg intusschen dien dag geen opname van het mooie beest op het knoestje. Voor de variatie kieke ik een zanglijster en een roodborstje met de stereoscoopcamera. Doch eind goed, al goed. Toen ik den laatsten dag, dat ik gelegenheid had, weer op Heesterlust doorbracht, lag er vóór het huis heelemaal geen sneeuw meer. De grond echter was overal hard bevroren, zoodat de gevederde vrienden nog evengoed een aanvulling op hun broodkaart gretig aanvaardden. De gaai was dien dag gewilliger dan ooit. Hij kwam vaak en zonder veel schroom op mijn knoestje en 's namiddags drie uur stapte ik naar huis met drie 13×18 en twee stereoscoopopnamen. Slechts één van de drie grootste negatieven gaf een onscherp beeld, een bewogen kop. J. VIJVERBERG.

Teylers Fundatiehuis te Haarlem.

WIE met den veelgesmeden eenmanswagen der E.N.E.T. van de bekende halte Kampervest der Amsterdamsche tram naar Haarlems spoorstation rijdt, doorkruist eenige der merkwaardigste straten van deze goede, deze bovenste beste stad. Een daarvan, — het is die tusschen het schilderachtige Spaarne en de Markt, of liever het Klokhuisplein gelegen, — is zoo smal, dat er welbezien maar net die tram door kan. Het is de Damstraat. 1) Aan deze straat vindt men het huis, waarvan de naam boven dit artikel staat. Het gebouw is heel eenvoudig. Een vlakke gevel waarboven raamkozijn met kroonlijst. Het huis bestaat uit twee, in het jaar 1781 of kort daarna saamgevoegde perceelen, wat men aan het uitwendige zeer goed zien kan. Het gebouw aan de zijde van het Klokhuisplein werd door Pieter Teyler van der Hulst — die van 1702 tot 1778 leefde, — in 1740 gekocht van Mr. Dirk Helmans, advocaat te Amsterdam, getrouwd van Mejuffrouw Adriana van der Mark, die het had geërfd van haar vader, Mr. Hendrik Adriaan van der Mark, heer

van en tot Leur. Deze had het gebouwd in 1715, welk jaartal boven het raamkozijn staat. De heer Teyler heeft hier ruim 37 jaar gewoond en is er gestorven. Het andere huis, naar de zijde van de Waag, en naast de Passers of Brandenburgerpoort gelegen is, eerst na zijn dood, n.l. op 16 Februari 1781 aangekocht en met Teylers woonhuis tot één perceel gemaakt. Toen in 1778 de heer Pieter Teyler van der Hulst overleed, bleek uit zijn testament, dat zijn aanzienlijke nalatenschap, met uitzondering van eenige zijner bezittingen, waarover hij anders had beschikt, „ten eeuwigden dage moest blijven onder opzicht, bewind, aanleg en beheer van vijf daartoe door hem benoemde personen en eenen, door hem aangewezen boekhouder, en hunne opvolgers in der tijd”; bevelende bij zijnen laatsten wil, dat zijne nalatenschap

voornamelijk zou dienen tot oprichting en onderhoud van twee altoosdurende Genootschappen, ieder onder het bestuur van zes personen staande, en die op bepaalde tijden in zijn woonhuis, in de Damstraat, zouden moeten vergaderen. De werkzaamheden van het eerste Genootschap, „Teylers Godgeleerd Genootschap” geheeten, moesten zich bepalen om onderwerpen, tot de „Waarheid en Vrijheid in den Christelijken Godsdienst en den Burgerstaat behoorende”, te verhandelen. Het tweede „Teylers Natuurkundig Genootschap”, moest dienen ter behandeling van onderwerpen, betrekking hebbende op de „Natuurkunde, Dichtkunde, Historiekunde, Teekenkunde en Penningkunde.” Elk jaar moesten allebei de genootschappen een onderwerp ter behandeling, of een vraag ter beantwoording uitschrijven over zoodanige stof als met

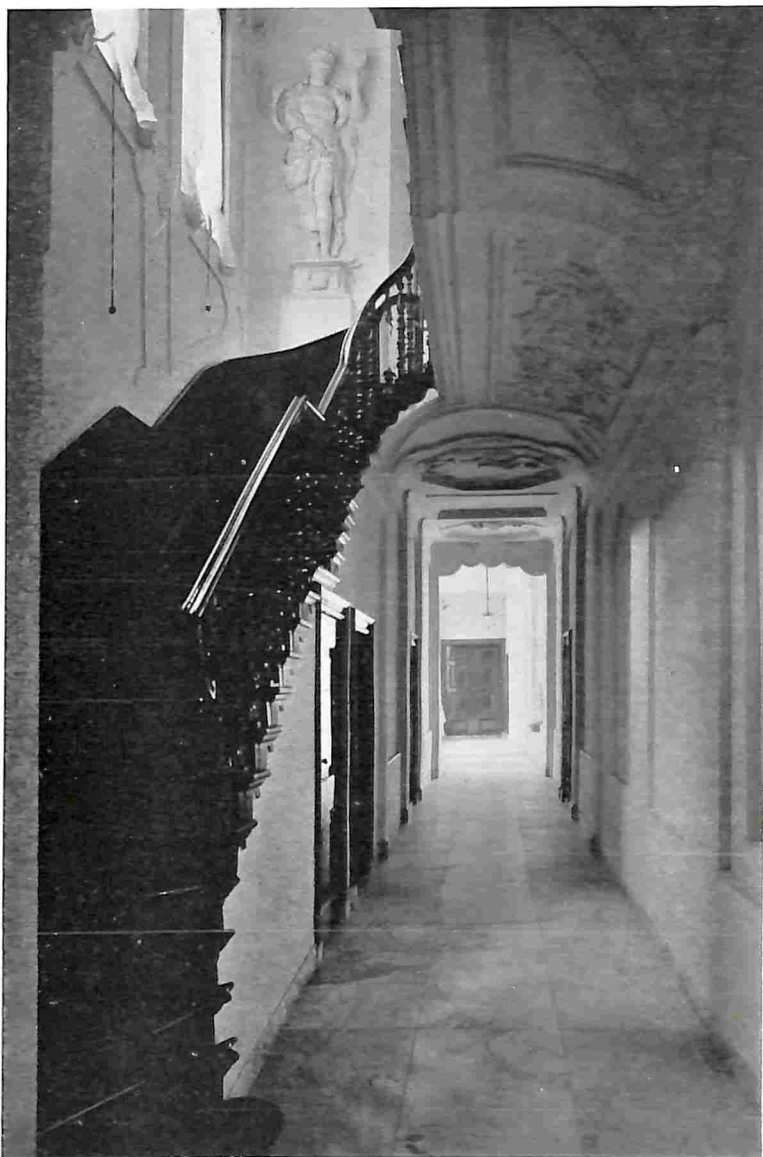

Foto C. Steenbergh.

BENEDENGANG EN TRAPHAL IN TEYLER'S WOONHUIS.

1) Plannen zijn nu in voorbereiding om deze straat aanzienlijk te verbreden.

den aard en het doel van het genootschap overeenkomt. De prijs bestond in een gouden medaille, op den stempel van het genootschap geslagen. Ook was door den heer Teyler bepaald, dat zijn huis in de Damstraat nooit zou mogen worden verkocht, doch benut als vergaderplaats voor de directeuren en leden van de twee genootschappen. Bij zijn leven was de heer Teyler een groot vriend en een naastig en toegewijd beoefenaar van de wetenschap geweest, en, vermogend als hij bovendien was, had hij een, vooral voor zijn tijd, belangwekkende verzameling wetenschappelijke werken, natuurkundige werktuigen, naturalien, penningen, prenten, munten en anderszins aangelegd, en in het testament was bepaald, dat deze verzameling moest bewaard blijven ten dienste van de leden der beide genootschappen; voorts, dat deze verzameling door aankoop vermeerderd en uitgebreid moest worden. Kort na Teylers dood deden de bestuurders der genootschappen het woonhuis

eenigszins verfraaien, en met de aanwezige verzamelingen stichtten ze een museum, — het thans zoo vermaarde Teyler-museum. Het zal waarschijnlijk wel de belangstelling onzer lezers hebben, wanneer we hier eenige bijzonderheden omtrent afkomst en levensloop meedeelen van dezen merkwaardigen man. Wij ontleenen een en ander aan een artikel van de hand van den heer J. Craandijk in het tijdschrift „Eigen Haard” (No. 10, 1885). „Sedert 1580 was zijn geslacht te Haarlem gevestigd en aan tal van Nederlandsche familiën was het door huwelijk verbonden. Een echt Hollander mag hij dus wel genoemd worden. Toch bewijst ook de stamboom der Teylers, van hoeveel betekenis de vrijheid van geweten, hier gehandhaafd, voor ons volk is geweest. In dat jaar 1580 kwam te Haarlem een achttienjarig Engelschman van adellijken huize, Thomas Teyler. Behalve een luttel geldsommetje, was zijn bijbel zijn eenige bezitting. Uit goeddelijke overtuiging had hij zich in zijn vaderland bij de Doopsgezinden aangesloten en om des geloofs wil was hij het ouderlijk huis ontvlucht. In gezelschap van eenige geestverwanten zou hij de zee oversteken, toen hij door een zijner broeders achterhaald werd. Maar hij betuigde met zooveel ernst en kracht, dat hij liever sterven wilde dan terugkeeren en ontrouw worden aan zijn belijdenis, dat zijn broeder hem eindelijk in vrede liet vertrekken. Zoo bereikte hij de worstelende gewesten, waar vader Willems geest genoegzaam heerschte om hem en zijn vrienden tegen verdrukking te beschermen. Hij zette zich neer te Haarlem, in de zwaar beproefde stad, thans weer aan de zijde van den prins herademende van de doorgestane ellende. In Trijntje van de Kerkhoven, een Vlaamsche van geboorte, eene uitgewekene om des geloofs wil als hij, vond Thomas Teyler eene levensgezellin. Ondernemend en voorspoedig, won hij als fabrikant een aanzienlijk vermogen, en van de Vlaamsche Doopsgezinde gemeente te Haarlem was hij een ijverig lid. Zijn vaderland vergat hij echter niet en zijn kleinkinderen wisten er nog als grijsaards van te vertellen, dat zij menige Engelsche shilling hadden gekregen uit den voorraad, dien grootvader altijd bij zich had.” (Dit is, ge zult mij toegeven, lieve lezers, al een zeer zachtzinnig en goeddelijk nationalisme, zachtzinniger en goeddelijker dan het andere, overdreven nationalisme, waarvan men heden ten dage in

andere landen de barbaarsche uitwassen ziet.) „Toen Thomas Teyler in 1655 stierf, liet hij drie zoons en drie dochters achter, allen gehuwd en met een talrijk kroost gezegend. Pieter Teyler van der Hulst was de achterkleinzoon van Thomas' tweeden zoon Isaac. Zijn moeder was Maria van der Hulst. Hij was in 1728 met Helena Wijnands Verschaven te Amsterdam gehuwd. Jarenlang heeft hij de gemeente in de Peuzelaarsteeg — toen nog van die op het Klein Heiligland gescheiden, — als diaken gediend. Bij de oprichting der Algemeene Doopsgezinde Sociëteit te Amsterdam in 1735 was hij een der beide vertegenwoordigers der gemeente. Niet on-eigenaardig is het, dat zij krachtig en wakker voor vrijheid van overtuiging streed en van den nieuwbenoemden hoogleeraar alleen instemming met de H. Schriften en met de kenmerken der Doopsgezinden, geen gebondenheid aan eenige „uitstaande belijdenis” wilde vragen. Die geest won het tegen de bedenkingen van sommige afgevaardigden. Dat

was Teylers geest. Reeds toen had hij de plannen beraamd, die hij later ten uitvoer zou leggen. Gaarne verenigde Teyler zich met een aantal vrienden ter behandeling van onderwerpen en vraagstukken op het gebied van godsdienst, godgeleerdheid en wijsbegeerte, van geschiedenis, letteren en kunst, ook van natuurkunde, die hem machtig aantrok. Die liefde voor velerlei wetenschap en dien trek naar gezellig en tevens nuttig samenzijn had hij met velen zijner tijdgenooten gemeen. Zijn eeuw is de eeuw der genootschappen, der dichtlievende gezelschappen, der wetenschappelijke bijeenkomsten in kleinen kring, niet van vakgeleerden, maar van liefhebbers, leeken en diletanten, als men wil. Daar mag vaak gebazeld zijn en gebeuzeld, veel onbeduidends verhandeld, zonder twijfel hebben zulke middenstand veel degelijke kennis verbreid en meer dan ééne instelling is er van uitgegaan, die de achttiende eeuw als een kostbare erfenis aan de onze heeft nagelaten. Zulk een erfenis is ook Teylers stichting.” Het is buiten twijfel, dat Teylers stichting zeer veel nuttigen en verheffenden arbeid heeft gedaan. De verschillende verzamelingen hielden gelijken tred met de vorderingen der wetenschap. Aldoor werden ze

Foto C. Steenbergh.

TRAPPORTAAL OP DE EERSTE VERDIEPING IN TEYLERS WOONHUIS.

uitgebreid, en deze uitbreiding was het, die herhaalde vergroting van het oude Teylerhuis noodzakelijk maakte. En toch bleek het te klein om aan alles behoorlijk plaats te geven. Daarom werd in het jaar 1878, op het eeuwgetijde der stichting, besloten tot uitbreiding. Een prijsvraag. Een bekroning van een buitenlandsch bouwmeester. Een opvallende gevel in buitenlandschen stijl aan het karakteristieke Hollandsche Spaarne.... Men kan zich bezwaarlijk een groter tegenstelling denken dan tusschen het fraaie oude woonhuis van Teyler en het ietwat luidruchtige Museumgebouw met zijn Italiaansche-Renaissance gevel, bekroond door een beeldengroep, naar den smaak van dien tijd, vervaardigd door Bart van Hove, en de Faam voorstellend, die Kunst en Wetenschap kroont. In de Damstraat alles eenvoud en beperking, aan het Spaarne alles weelde en dure pracht. Nu vatten we heel wel, dat een deftig, oudmodisch woonhuis, eerst later gaandeweg museum geworden, er uiteraard anders zal uitzien dan een in later jaren bepaaldelijk als museum ontworpen gebouw, maar voor den bezoeker, die, als wij,

van het eene huis, om zoo te zeggen pardoos in het andere overgaat, is de tegenstelling wel wat al te pijnlijk. Deze twee huizen hebben dan ook niets meer met elkaar uit te staan dan dat men vanuit het eene binnendoor in het andere komen kan. Onder „men” dienen dan verstaan te worden de bestuurders der stichting, de bewoners en het personeel van het huis in de Damstraat; het publiek komt niet verder dan het nieuwere, museumgebouw, met ingang aan het Spaarne; het oude woonhuis van Teyler, met ingang aan de Damstraat, is niet voor het publiek opgesteld; het wordt bewoond door den conservator en zijn gezin. ☼ Het sobere, grijze huis in de Damstraat binnentredend, bevindt men zich in een ruime en stemmige vestibule. Een lange gang, marmer en stucadoorwerk, voert langs een aantal vertrekken en binnenplaats naar een achterzaal, d.i. de vergaderzaal. De vertrekken hebben niets opvallends; in een ervan vonden wij het fraaie „plafond” en „dessus de porte”, dat wij op bladz. 393 en 396 voor onze lezers afbeelden. Het meest troffen ons de gangen en trappen. In die gangen, die gedeeltelijk door groote, met ouderwetsche gordijnen behangen, zijvensters een helder en toch eenigszins getemperd licht van de binnenplaats ontvangen, heerscht een heerlijke rustige stemming als men wel in kloostergangen aantreft. In de vredige kalme atmosfeer van deze gangen lijkt het alledaagsleven met zijn tumult je een heel eind weg. Buitengewoon zijn ook de trappen, wat de lezer op onze beide afbeeldingen zal kunnen beoordeelen. Mooi gesneden is de eikenhouten trapeuning, fraai het stucadoorwerk in gangen en langs trappen, alles in Lodewijk den Veertiende-stijl. De afb. op blz. 392 van het trapportaal op de eerste verdieping geeft een goeden indruk van dit gedeelte van het huis. Hoe mooi teekenen zich de donkere leuning tegen de witte muren af. Hoe pakkend is het spel van die donkere zigzaglijnen in die lichte omgeving. Opvallend is in dit trapportaal ook het plafond van rijk stucadoorwerk met het in zachte frissche tinten geschilderde medaillon. 1) ☼ De vergaderzaal, achter in de gang, vormt den overgang van het oude naar het nieuwe gebouw. Deze zaal is het, waar de bestuurders van de stichting bijeenkomen. In deze zaal vielen ons het meest op, een marmeren schoorsteenmantel en mooie betimmering in Lodewijk den Zestiende-stijl. Dit is, met een enkel vertrek op de eerste verdieping, wat wij van het oude fundatiehuis zagen toen we er dezer dagen een bezoek brachten. ☼ Uit de vergaderzaal komt men in de ovale zaal van het museum. Deze zaal wordt verlicht door een glazen koepel. Middenin staat een groote tafel met glaskasten, waarin erts en mineralen worden tentoongesteld. Erboven is een rondlopende galerij, welks wanden gevormd worden door een reeks boekenkasten, die een deel der vermaarde bibliotheek bevatten; boven elk der kasten is in de betimmering een medaillon opgenomen, met de afbeelding van een klassiek wijsgeer. ☼ In het trapportaal vindt men een marmeren gedenkteeke ter eere van den

stichter. Het stelt eene door een urn gedekte obelisk voor, waaraan een zwevend engeltje een medaillon met het portret van Teyler bevestigt; aan den voet is een groep van een drietal kinderfiguurtjes, temidden van eenige attributen van wetenschap en kunst. Het museumgebouw bevat nog een aantal vertrekken, als een groote hoorzaal, waar wetenschappelijke voordrachten met proeven worden gehouden, verder tentoonstellingsruimten, enz. Wij maakten o.a. een afbeelding van de vestibule van het museumgebouw. Deze vestibule ontvangt haar licht vanuit een hoogen glazen koepel. Zij is ter hoogte van de eerste verdieping van een rondlopende galerij voorzien. De marmeren vloer is in het midden onder den koepel als een meerkleurige ster ingelegd, wanden en zoldering zijn bedekt met bonte fresco-schilderingen, boven de eikenhouten deuren zijn reliëfs aangebracht, de Godgeleerdheid, de beeldende kunsten, de ontleedkunde, de paleontologie, de electriciteit en de studie voorstellend; voorts zijn er nissen met beelden en pilasters van stuc-marmer. . . . Een en ander is het werk van den heer A. van der

Steur Jr.; ook de gevel werd door hem uitgevoerd, deze naar het ontwerp van den Weenschen bouwmeester Ch. Ulrich.

☼ Het Teylermuseum vindt te Haarlem nogal waardeerding, wat de bouwwerde betreft; meergenoemde heer C r a n d i j k roemt het althans als „een van Haarlems schoonste sieraden” en niet minder dithyrambisch is de beoordeeling, die een zeker, of liever: een ò n z e k e r „Haarlemsch Advertentieblad” er op 21 Januari 1885 van schijnt te hebben gegeven. Het heet daar van het gebouw, dat het „nu niet langer alleen inwendig een

merkwaardigheid, maar ook uitwendig voor landgenoot en vreemdeling een aantrekkingspunt zal blijven van onze goede stad, een monument, dat met het buitenland niet slechts kan wedijveren, maar vrij zeker velen overtreft.” ☼ Thans nog een enkel woord omtrent de verzameling, welke het Teylermuseum bevat. De stichter had bepaald, dat de directeuren de studie der verschillende wetenschappen zouden bevorderen door den aankoop van alles wat voor de leden der beide genootschappen nuttig kon zijn. Voor de

Foto C. Steenbergh.

MONUMENT TER EERE VAN DEN STICHTER IN TEYLER'S MUSEUM.

Foto C. Steenbergh.

PLAFOND VAN EEN DER KAMERS IN TEYLER'S WOONHUIS.

1) Dit medaillon is van later tijd, n.l. van den conservator J. F. Hulk.

studiën over de electriciteit door Dr. Van Marum, die sedert 1784 als conservator aan de inrichting verbonden was, werd door Cuthbertson de wijdvermaarde electriseermachine vervaardigd. Duizenden — we halen Craandijk hier wederom aan, — duizenden hebben haar gezien en bewonderd, met haar beide glazen schijven van 1.50 M. doorsnede en de reusachtige batterij van 25 flesschen — slechts eene van de 4, die zij laadde. Sedert geruimen tijd wordt zij niet meer in werking gebracht: ze is thans eene historische curiositeit. Men vindt er zoo menig ander werktuig, thans verouderd en alleen nog belangrijk als bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis eener wetenschap, die in de laatste eeuw zulke reuzenschreden heeft gedaan. De leek staart hen met verbazing aan, als voorwerpen vol geheimzinnigheid.... Bijzonder zullen hem aantrekken de groote magneten, die een volwassen mensch met gemak kunnen dragen, de kolossale brandspiegels, de heliograaf, waarvan in 1874 onze geleerden zich bedienden om op het eiland Réunion den overgang van de planeet Venus voorbij de zon te fotografeeren.... De door Teyler achtergelaten bibliotheek werd belangrijk uitgebreid in den loop der jaren; men vindt er nu onder meer in: de schriften der kerkvaders uit de vier eerste eeuwen, de klassieke Grieksche en Latijnsche schrijvers, de kostbare werken van Gould, Buffon, Linnaeus, en dergelijke; de meest vermaarde reisbeschrijvingen, schitterende plaatwerken over de oudheid, enz.... Sedert 1825 werd begonnen met de verzameling schilderijen van levende meesters. Men kan er de werken bewonderen van kunstenaars als Bles, Bosboom, Sadée, Van de Sande Bakhuizen, Mesdag, Roelofs, Rochussen en anderen. Onder de talrijke teekeningen, aquarellen, etsen en gravures noemen we werk van Michel Angelo, Rembrandt (zoo goed als alle etsen van dezen meester), Rubens, Ostade, Potter, Van de Velde, Berchem, Ruysdael. Ook zijn er kostbare manuscripten en miniaturen te zien, en de verzameling munten en penningen is zeer belangrijk. — De paleontologische verzameling is hoogst merkwaardig; als proeven vermelden wij den schat van schildpaden uit den Sint Pietersberg bij Maastricht, de prachtige exemplaren van verschillende mystriosaurussoorten, van plesiosaurus, ichthyosaurus, pterodactylus, rhamphorhynchus, en dergelijke wonderdieren, ook voor den leek uiterst leerzaam en belangwekkend. En hiermede besluiten wij ons artikel over Teylers Fundatie te Haarlem: een uit historisch en esthetisch oogpunt merkwaardig huis aan de Damstraat; en aan het Spaarne een museumgebouw, dat, men moge er de architectuur al of niet van bewonderen, een verzameling bevat, die op het gebied van kunst en wetenschap terecht een wereldvermaardheid heeft en die den naam van den stichter — Teyler — een ereplaats onder de groote mannen onzer beschaving heeft bezorgd.

Vlier in het volksgeloof.

TOT de planten, welke een belangrijke plaats innemen in het volksgeloof, behoort ook de Vlier of Vledder, waarvan de wetenschappelijke naam *Sambucus* is. Bij onze heidensche voorouders gold de Vlier als een heilige boom en tegelijk als een wonderboom, welke tegen

allerlei gevaren beschermde, onder welks schaduw men zich veilig ter ruste kon leggen, daar hij vrijwaarde voor betoovering en zelfs voor het besluipen door slangen behoeft. Vandaar dan ook dat het omhousen of beschadigen van een vlierboom als heiligschennis gold, welke dengene, die er zich aan schuldig maakte, zelfs het leven kon kosten. De groote eerbied, welken men voor de Vlier koesterde, blijkt wel uit het feit dat men er in Tirol het hoofd voor placht te ontblooten. De Duitsche benaming Hollunder wettigt het vermoeden dat deze plant aan Vrouw Holle, godin der animale en vegetale vruchtbaarheid en koningin der Elfen — welke dan soms ook aangeduid worden met den naam Huldevolk — gewijd was, waarmede het geloof verband houdt dat deze rondzwervende natuurgeesten zich in de vlierstruik ophouden. Geen wonder dat de zoogenaamde Lebensrute of levensroede — aan welke oorspronkelijk elk begrip van tuchtroede vreemd was, maar waarvan de aanraking diende ter bevordering der vruchtbaarheid — meestal van een vlier gesneden werd.

De Vlier is de huisboom bij uitnemendheid, welke, zoodra op het platteland een woning was gebouwd, op het erf geplant werd, en wel bij voorkeur dicht bij den muur. Aan zijn voet placht in sommige streken de geloovige bewoner zijn afgeknipte haar en uitgevallen tanden te begraven opdat Vrouw Elhorn, zooals de Duitscher placht te zeggen, ze tot den dag der opstanding moge bewaren. Maar bovenal is de Vlier van beteekenis wegens de geneeskrachtige eigenschappen, welke men er aan toeschreef en aanleiding waren tot den grooten eerbied, welken men er aan bewees. In Duitschland stak men voorheen en steekt men wellicht hier en daar nog een vlierstok in den grond, opdat de koorts, met welke iemand behept is, er aan blijve hangen, om — en dit is minder vriendelijk gedacht — over te gaan op dengene, die er het eerst langs komt. Inzonderheid tegen de koorts is de plant heilzaam wanneer zij boven bijenkorven groeit, mits men de bast naar boven afschilt — doet men het naar beneden, dan baat het middel niet! — en er een aftreksel van drinkt. Ook tegen vijf of andere zweren is vlier een probaat middel evenals tegen de roos. Volgens Abraham Munting — in diens „Beschrijving der Aardgewassen” — moet men, om laatstgenoemd euvel te verdrijven, gedroogde vlierbloemen in een nieuw gebakken boerenkan met nauwen hals doen, welke men op een donkere plaats in den kelder zet of begraaft, ten einde, zoodra de inhoud aan 't verrotten is, daarvan het bovenste laagje met een spaantje van vurenhout te strijken op de plek, door de roos aangetast. Ook van kiespijn, zelfs van eksteroogen, kan men, met behulp van vlier, verlost worden. Merkwaardig genoeg doet de bast van de plant nu eens dienst als braakmiddel en dan weer als purgatief; het eerste bereikt men wanneer men de bast van beneden naar boven afschilt, het andere wanneer men in tegenovergestelde richting te werk gaat. Tegen verkoudheid helpt het drinken van een aftreksel der bladeren en bloemen. De vlier weert ook de heksen af en wordt daarom niet zelden in de onmiddellijke nabijheid der staldeur geplant ten einde het vee tegen betoovering te beschermen. Ook neemt men zijn toevlucht tot de Vlier op Goeden Vrijdag de boer zijn velden langs, ten einde hier en daar vlierstokjes in den grond te steken opdat het onge-

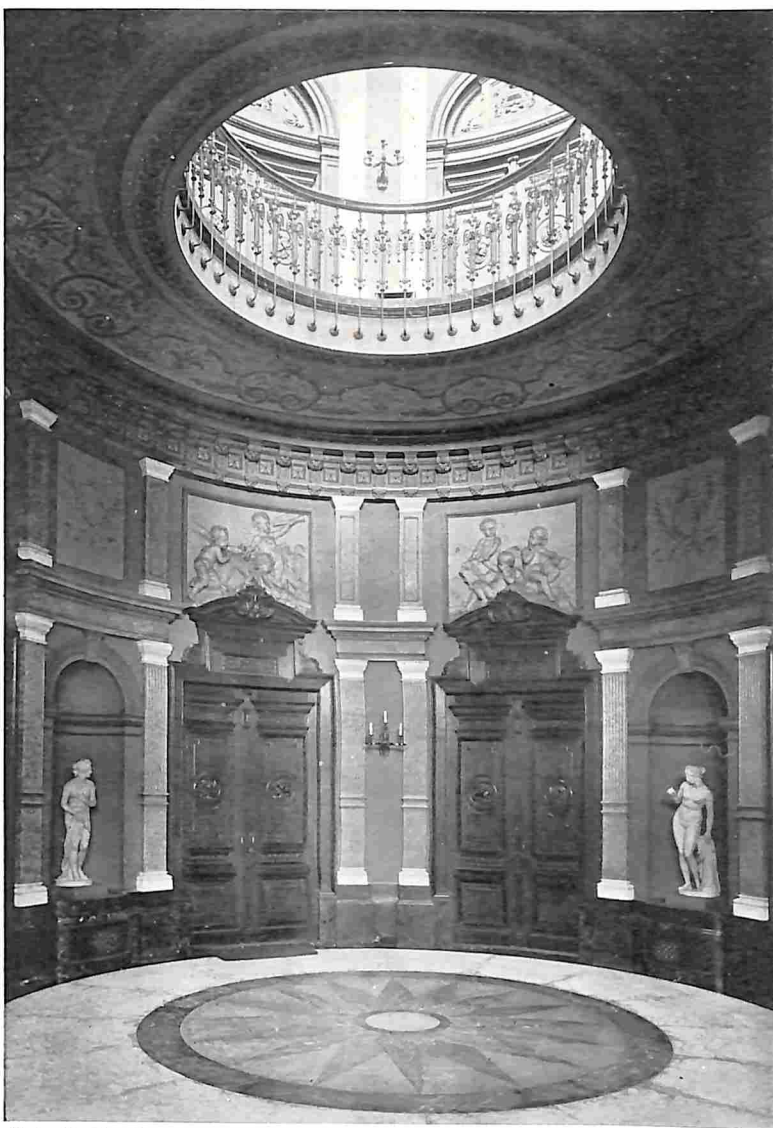

Foto C. Steenbergh.

VESTIBULE VAN TEYLER'S MUSEUM.

ving der Aardgewassen” — moet men, om laatstgenoemd euvel te verdrijven, gedroogde vlierbloemen in een nieuw gebakken boerenkan met nauwen hals doen, welke men op een donkere plaats in den kelder zet of begraaft, ten einde, zoodra de inhoud aan 't verrotten is, daarvan het bovenste laagje met een spaantje van vurenhout te strijken op de plek, door de roos aangetast. Ook van kiespijn, zelfs van eksteroogen, kan men, met behulp van vlier, verlost worden. Merkwaardig genoeg doet de bast van de plant nu eens dienst als braakmiddel en dan weer als purgatief; het eerste bereikt men wanneer men de bast van beneden naar boven afschilt, het andere wanneer men in tegenovergestelde richting te werk gaat. Tegen verkoudheid helpt het drinken van een aftreksel der bladeren en bloemen. De vlier weert ook de heksen af en wordt daarom niet zelden in de onmiddellijke nabijheid der staldeur geplant ten einde het vee tegen betoovering te beschermen. Ook neemt men zijn toevlucht tot de Vlier op Goeden Vrijdag de boer zijn velden langs, ten einde hier en daar vlierstokjes in den grond te steken opdat het onge-

dierte aan het gewas geen schade zal toebrengen. Met een vlierstok op weg gaande, is men tegen alle tooverij gewapend, men kan er katten mee in heksen veranderen en weerwolven in mannen terugtooveren. Dat in sommige streken nog langen tijd de gewoonte bestond dat de timmerman, bij het nemen van de maat voor de doodkist, zich van een vlierstok bediende, wijst er op dat het volksgeloof niet slechts invloed aan de plant toekende op de levenden maar ook op de afgestorvenen, waarmee dan verklaard is het feit dat de Vlier veelvuldig werd en nog wordt aangetroffen op kerkhoven.

F. W. DRIJVER.

Hoeven en klauwen

12) DOOR G. D. ROBERTS.

DE klankrijke uitdagingen werden vlug gewisseld en naderden elkaar snel. Mc. Laggan verhaastte zijn stap opnieuw. Zijn grijze oogen, onder hun ruige wenkbrauwen, schitterden van opgewondenheid. Hij vergat geheel zijn onzichtbaren, sluipenden achtervolger. Zijn zesde zintuig werkte niet langer. Hij dacht er alleen aan hoe hij getuige kon zijn van het duel tusschen de twee eland-stieren, den strijd om de heerschappij over de kudde der onverschillige wijfjes. In zijn ongeduldigen toestand leek het hem alsof zoo goed als dadelijk het uitdaginge getrompet samenkwam en ophield. Toen hoorde hij, gespannen luisterend — heel zwak en moeilijk te volgen, doordat de onmerkbare luchtstromingen in het woud dan eens deze dan gene richting gingen — het scherpe tikken van opeengestooten horens. Blijkbaar had de strijd dichtbij plaats dan hij vermoed had. Hij begon geruischloos te draven, in de hoop nog tijdig aan te komen. Al spoedig was hij zoo dichtbij gekomen, dat hij — tusschen het slaan der horens — van tijd tot tijd het geluid opving van hijgen, gesnuif en luid, kreunend gebrom. Plotseling hielden deze strijd-geluiden op, veranderden, gingen over in een verward geschuifel waartusschen steunen hoorbaar werd, en toen in een woest raumtoer van vlucht en vervolging. Het gevecht was afgelopen maar Mc. Laggan bemerkte tot zijn verrukking, dat de vlucht zijn kant op kwam. Even later schoot de vluchteling tusschen het geboomte uit het pad op en rende daarop voort met verwilderde oogen, neusgaten waaruit bloedig schuim spoot en zijden, die stroomden van bloed. Mc. Laggan ging beleefd opzij om hem te laten passeeren en hij liep langs den man zonder hem te zien. Hij had geen oogen zelfs voor zijn aartsvijand, den mensch, op dit oogenblik van zijn nederlaag en vernedering. Niet alzo de overwinnaar! Hij was wel het mooiste exemplaar van een mannetjes-eland dat Mc. Laggan ooit onder de oogen had gehad. Op het gezicht van die grijze, rechtop-staande gestalte, die bewegingloos aan den kant van den weg stond, staakte hij onmiddellijk de achtervolging. Mc. Laggan verwachtte, dat hij zou terugkeeren en zich haastig bij zijn wijfjes zou voegen om ze zoo spoedig mogelijk weg te leiden van het gevaar. Maar het groote dier, nu in het uur van zijn overwinning en zijn meest aanmatigende woestheid, had heel andere plannen. Hij bleef Mc. Laggan eenige oogenblikken aanstaren, maar deze zag wel, dat er in dien gloeienden, brutalen blik geen spoor van angst te lezen was. De eland stampte met een van zijn mes-scherpe voorhoeven een paar keer vlug op den grond; en Mc. Laggan, die wist wat dat betekende, keek voorzichtig rond naar den gemakkelijkst te beklimmen boom. Hij was nu woest, omdat hij zijn geweer miste en deed een plechtigen eed er nooit meer zonder uit te gaan. Ge-

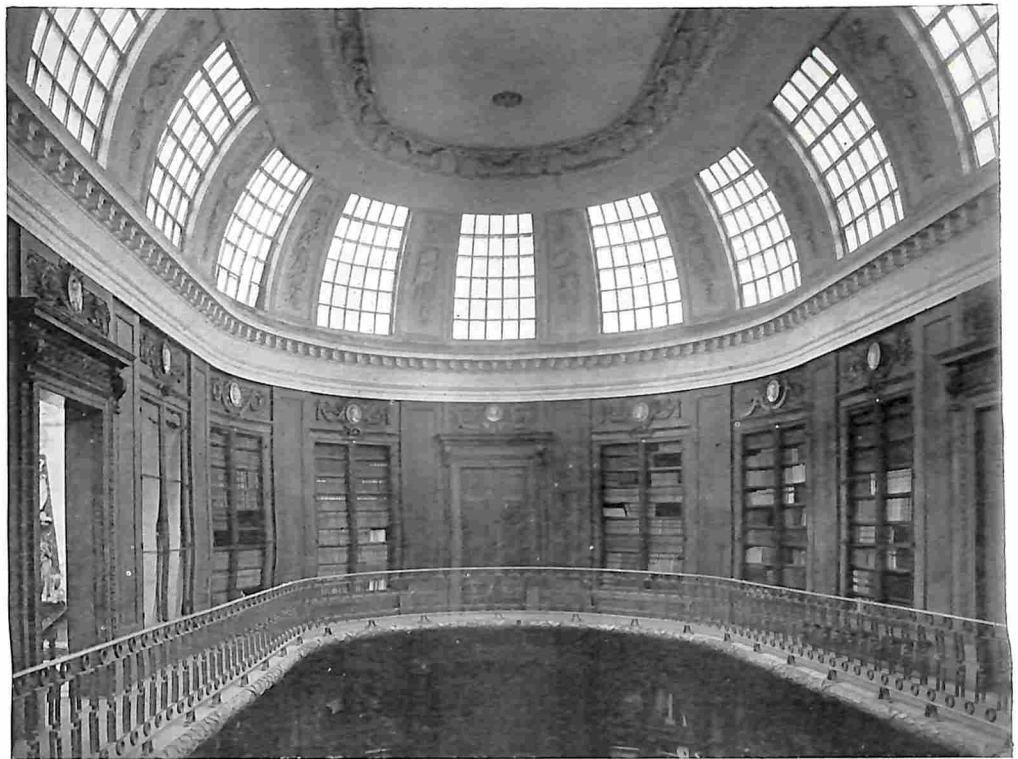

Foto C. Steenbergh.

DE OVALE ZAAL IN TEYLERS MUSEUM.

lukkig voor Mc. Laggan was de eland geen ruwe, onbehouden vechtersbaas. Evenals alle leden van zijn deftig geslacht, nam hij in dergelijke zaken een zekere etikette in acht. Eerst moest hij eenige malen uitdagend op den grond stampen, luidruchtig snuiven en zijn horens waarschuwend vooruitsteken. Toen naderde hij, aanvankelijk zachtjes en sierlijk en eerst na die officieele voorbereidselen ging hij over tot zijn woedenden aanval. Maar Mc. Laggan was reeds in den boom geklommen net buiten zijn bereik, met achterlating van zijn pak, dat aan den voet van den boom bleef liggen. In den beginne was Mc. Laggan's grootste zorg of hij wel zeker buiten zijn bereik was, zoo farsch waren de sprongen en stooten van zijn vijand, zoo vlug de ver-reikende slagen van die mooie, verpletterende hoeven. Toen zag hij met een half oog een aantal wijfjeselanden naderen — de kudde, die voorzichtig den weg opsloep om te zien hoe het ging met hun heer en meester. Ze bleven staan, met den neus in de lucht en de ooren angstig vooruitgestoken, verbaasd om het vreemdsoortige gehuppel van hun leider onder den boom. Toen keerden ze zich allen tegelijk ineens om, alsof ze door één enkele veer bewogen werden, en vluchtten in

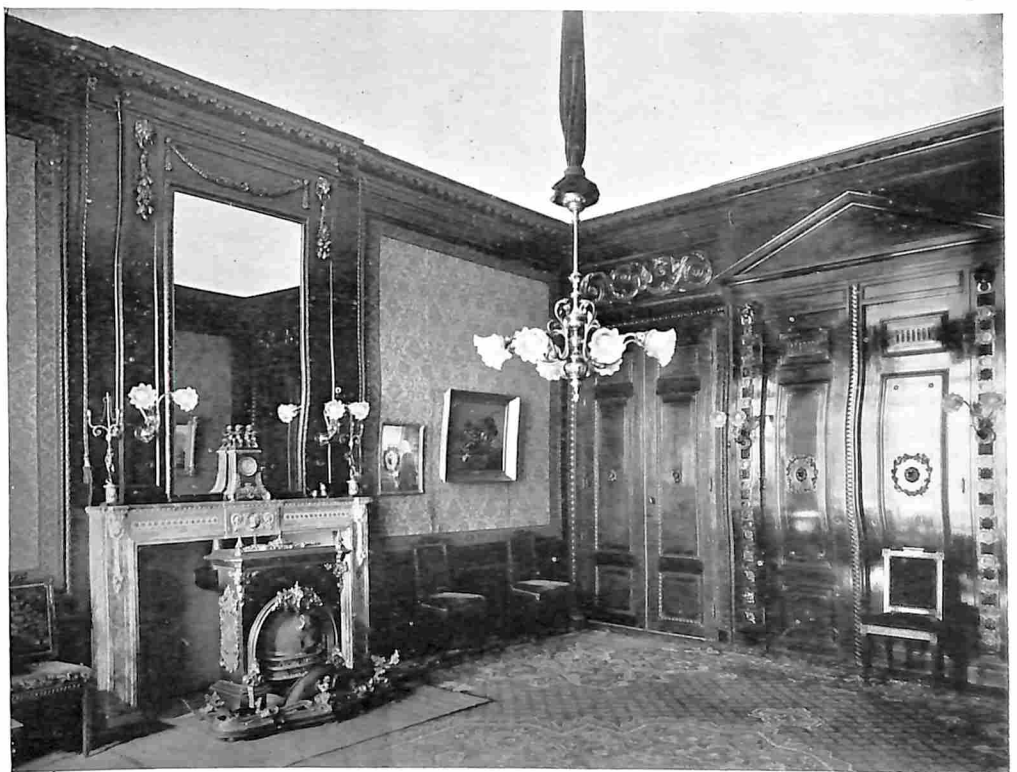

Foto C. Steenbergh.

VERGADERZAAL IN TEYLERS FUNDATIEHUIS.

reusachtige sprongen over en door het struikgewas heen. Mc. Laggan keek ze verwonderd na, verbaasd om hun plotselinge vlucht. Even later begreep hij het, toen hij den bruin-gelen kop en de schoften van een kolossalen panter een deel van een seconde op den weg zag verschijnen. ☼ Het deed Mc. Laggan genoeg te zien, dat zijn kennis van de wilde natuur hem niet bedrogen had, maar toch was hij eenigszins ongerust omtrent wat er nu zou gebeuren. Hij moest erkennen dat hij — door zonder zijn geweer op weg te gaan — feitelijk onvoorziene gebeurtenissen had uitgelokt; en het scheen wel, dat die speciale panter niet van plan was de gewone spelregels te volgen, anders was hij niet zoo brutaal geweest zich zelfs gedurende dat korte oogenblik op den open weg te vertoonen. Hij keek neer op zijn prachtigen vijand, die onder hem stond te razen en hij voelde een edelmoedige opwelling om het dier te waarschuwen tegen het gevaar, dat in de struiken loerde. Als het ging tusschen den eland en den panter, was zijn sympathie absoluut aan de zijde van den eland, niettegenstaande de bijzonder hinderlijke vijandschap, die dat dwaze dier jegens hem betoonde. ☼ „Inplaats je dommen nek te verrekken in je poging om mij te bereiken,” raadde hij hem aan, zich van zijn tak neerbuigend, „zou je heel wat verstandiger doen, als je je oogen open hield om voor je eigen bast te zorgen. Daar ginds in dat struikgewas zit een verduiveld groote panter verborgen en terwijl jij naarmij staat te trappen — wat je geen snars geeft — zal hij zijn klauwen in jouw body slaan voor je 't zelf weet.” ☼ Maar blijkbaar verstond de eland geen Engelsch. Op het geluid van die zachtmoedige raadgeving scheen hij nog strijdlustiger te worden dan hij al was. Hij deed de meest onmogelijke pogingen om Mc. Laggan met hoeven of horens te bereiken. Ten slotte inziend, dat hem dit niet kon gelukken, keek hij toornig om zich heen, tot zijn oogen vielen op Mc. Laggan's pak, dat vlak bij hem lag. Daar hij het blijkbaar voor een deel van Mc. Laggan hield, viel hij er triomfantelijk op aan. Zijn scherpe hoeven sneden het stuk en stampen er op, zijn gevorkte horens scheurden het wijd open en binnen enkele seconden had hij den inhoud naar alle richtingen verspreid. Die inhoud bestond uit heel wat artikelen, daar Mc. Laggan naar de factory was geweest om zijn provisiekamer te vullen. Hij bevatte onder andere een twee liters blik stroop, een klein blikje peper in een fel rood papier gewikkeld, een wit katonnen zak gevuld met meel, een papieren zak met boonen en een soortgelijken met suiker. ☼ Bij den eersten aanval vlogen de boonen en de suiker overal rond, het groote en het kleine blik rolden weg en de eland schonk een oogenblik zijn aandacht aan het meel. Hij scheurde den zak wijd open met zijn gewei en blies er toen minachtend in, met het gevolg dat het meel in zijn gezicht vloog. Nu hem dit alles zoo verbazend gemakkelijk gelukt was, dacht hij zeker, dat hij Mc. Laggan zelf nu ook wel te pakken kon krijgen. Hij ging weer onder den tak staan en keek naar boven alsof hij door een heel zwaren witten autobril keek, zoo dik zat het meel aan zijn oogranden. Hij blies uitdagend door wijdgeopende, roode neusgaten, die netjes met wit afgezet waren. ☼ Mc. Laggan was nu te kwaad om op het zonderlinge uiterlijk van zijn vijand te letten. Toen hij zijn kostbare voorraden over den weg zag vliegen, was al zijn sympathie overgegaan op den panter. Hij bespuwde zijn tegenstander in machteloze verontwaardiging. „Ik hoop maar, dat de panter je toch te pakken krijgt!” riep hij uit en liet daar een aantal scheldwoorden op volgen, te krachtig om ze in druk weer te geven. Toen de eland merkte, dat de boonen, de suiker en het meel geen weerstand meer boden, ging hij op het roode busje peper af, dat een eind weggerold was en nu onder een nabijzijnden boom lag. Met één slag van zijn hoef sloeg hij er een gat in,

stak daar de punt van een zijner horens door en wierp het in de lucht. Het viel neer op zijn schoften en stortte het grootste deel van zijn inhoud uit in het lange haar boven op zijn nek. Verbaasd door dien aanval, sprong hij om en was juist bezig het brutale ding kwaadaardig onder zijn hoeven te verpletteren toen hij tot zijn verbazing begon te niezen. Het was een wijze van niezen, zooals hij het nog nooit beleefd had. Hij zette zijn pooten ver vaneen en dacht nergens anders aan dan aan die onweerstaanbare prikkeling. ☼ Daartegen was Mc. Laggan's kwaadheid niet bestand. Hij vergat ze in zijn uitbundige pret. Hij stond op het punt in luid lachen uit te barsten, toen hij iets zag, dat hem met een gesmoorden vloek deed zwijgen. De panter kroop vooruit op een grooten tak bijna vlak boven den kop van den niezenden eland. Een oogenblik later liet hij zich van den tak vallen en sloeg tanden en klauwen in den nek van den stier. ☼ De eland was juist in het midden van een geweldige uitbarsting, maar de felle schok van dien aanval bracht hem tot bewustzijn. Met een gebrul sprong hij op en liet zich weer vallen op alle vier pooten tegelijk, waarbij hij zijn pooten stijf hield als een paard dat zijn berijder wil afwerpen, blijkbaar in de hoop dat de schok hem van zijn aanvaller zou verlossen. Toen dat niet

lukte, deed hij een grooten zijsprong en — daar hij een schrander dier was — sloeg hij tegelijkertijd achteruit met zijn horens, door zijn kop hoog naar boven te werpen. ☼ Inmiddels beet en klauwde de panter wreed en het scheen wel dat hij zich zou kunnen handhaven niettegenstaande de slimme strijdwijze van zijn tegenstander. Maar juist op dat oogenblik begon de peper in de manen van den eland een onweerstaanbaar effect te hebben, zoowel in zijn oogen als in zijn neusgaten. De verbaasde panter uitte een protesteerenden gil, die eindigde in een heftig genies. Juist op dat moment deed de eland weer een geweldige zijsprong en werd de panter, half verblind en totaal van streek, afgeworpen. Die manoeuvre was bijna even noodlottig voor Mc. Laggan, die haast uit zijn boom viel door onbedaarlijk lachen. ☼ Zoodra hij zich van zijn aanvaller bevrijd had, keerde de eland om en sloeg bliksemsnel toe met zijn geweldige voorpooten. Even snel ontweek de panter dien slag. Met groote lenigheid draaide hij om en sprong weer toe in de hoop zijn vroegere positie te hernemen. Maar daar hij gedeeltelijk verblind was, nam hij zijn sprong te kort en kon zich alleen met zijn voorpooten vastgrijpen. Terwijl hij al zijn krachten inspande om de stootende en slaande horens van zijn tegenstander te weer-

staan, begon de peper in zijn neusgaten weer zijn invloed te doen gelden. Niettegenstaande hij zich met alle macht tegen die reusachtige prikkeling verzette, ging zijn kop achterover, strekte zijn ruggegraat zich uit, openden zijn kaken en klauwen zich en dreef een ontzaggelijk niezen de lucht uit zijn longen. Het eindigde in een schreeuw van woede en teleurstelling, toen hij zich weer op den grond vond rollen, wild om zich heen slaand met in de lucht schermende klauwen. ☼ Toen hij weer tot bezinning kwam, sprong hij haastig opzij, vlug als een losgelaten veer. Maar hij was niet heelemaal vlug genoeg. Een van die verpletterende hoeven, die hem zoo snel trachtten te bereiken, trof hem op de dij. De slag was niet juist gemikt, anders was het zware gebeente hopeloos verbrijzeld. Maar de groote kat had er genoeg van. Met een gil schoot hij in een laag struikgewas, liep met den staart tusschen de beenen een anderen boom op, en kroop weg van de plaats van zijn nederlaag langs een pad in de dooreengestrengelde takken. Hij lustte geen elanden-vleesch met zó'n smaak.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

DESSUS DE PORTE IN EEN DER
KAMERS VAN TEYLERS WOONHUIS.